

Nr 213.

Av herr **Lindhagen**, om tillrättaläggande av missförhållandena mellan psykiatri och rättsskipning.

Vid 1938 års riksdag väckte jag såsom en fullföljd av det på dagordningarna stående problemet psykiatri och rättsskipningen en motion (I: 222) med yrkande att »riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära skynsam förslag till lagstiftning och andra åtgärder för tillrättaläggande av de missförhållanden vid samverkan mellan psykiatri och rättsskipning, som påtalats i sammanhang bland annat med 1937 års interpellationsdebatt i ämnet». Vid motionen voro fogade vidlyftiga i ärendet upplysande bilagor.

Tillika hade jag även interPELLERAT justitie- och socialministrarna med ingående frågor i ämnet.

Från lagutskottet utsipprade att man intresserade sig mycket för ämnet men vägrade fram och tillbaka mellan ett avstyrkande tills vidare eller frågans upptagande till allvarlig och ingående prövning. Slutligen meddelade mig lagutskottets ordförande Schlyter, att utskottet hade till sist ansett sig böra företaga motionen till allvarlig och ingående prövning. Någon vecka efteråt kom utskottets betänkande, utvisande att utskottet fränfallit denna föresats och avvisat den stora frågan åtminstone för tillfället med några formella skäl.

Utskottet hänvisade företrädesvis till vad en domstol äger göra. Men motionen och interpellationen sysslade med vad domstolarna i stor utsträckning icke göra, även om de äga göra det, och därutöver en myckenhet andra saker, som äventyra den personliga friheten, undergräva laga rättegångsordning och överhuvud taget åsidosätta civilt sunt förnuft. Det även enligt meningar inom läkarevärlden.

Vad det gäller i stort och i detalj, är noga specificerat i handlingar, som framförts genom 1938 års motion och interpellation. Då det den gången ifrågasattes, om utredningar som tidigare förekommit i riksdagstrycket kunde lämpligen få återgivas i tryck, så får jag nu hänvisa till innehållet i nämnda handlingar.

De båda med kammarens medgivande interPELLERADE statsråden begagna tillfället att svara i samband med debatten om utskottets utlåtande utan att hava avfattat något skriftligt svar såsom annars plägar ske och än mindre hava tillställt det interPELLANTEN på förhand. Justitieministern förbigick alla allvarliga frågor och föll tillbaka på en erinran om vad som gjorts och komme att göras till förbättrande av de internerade straffriförklarades bostadsförhållanden och förvaringsställen. Socialministern medgav sympatiskt uppriktigt, att han »ansåg sig icke kompetent i sådana här saker» men ingick

något i erinringar om att frågorna voro svårbesvarade. Därefter avlägsnade sig båda statsråden utan att avvakta debattens fortsättning.

Ingen medlem av utskottet yttrade sig. Icke ens utskottets ordförande, som motionären väntade skulle förklara, varför utskottet ej fullföljt den förväntade avsikten, eller åtminstone medgiva, att sådant ej medhunnits och att frågan väl därför finge återkomma nästa riksdag.

Då sålunda varken motionen eller interpellationen fått någon saklig behandling förra riksdagen, så följer det av sig självt, att ingående prövning måste påkallas igen vid denna riksdag, och åberopar jag, för att bespara statsverket tryckningskostnaden, även interpellationerna såsom ett tillskott till det material, som jag nu åter nödgas motionsvis frambära såsom en nödvändighet enligt en utbredd mening bland allmänheten, experter samt medicinalstyrelsens och domstolarnas nu ifrågavarande klientel.

Nu ha härtill kommit riksdagens revisorers enhälliga erinringar, att slöjan måste falla, till en början åtminstone, över de psykiatriska undersökningarna vid Långholmen, om vilka jag i debatten förra året endast fick tillfälle konstatera, att det måtte vara »något ruttet i Svealand». Medicinalstyrelsen har nu uttalat såsom önskemål en undersökning med slutligt avgörande lagt i *styrelsens nuvarande system* och dess hänskjutande av ärendena till enstaka psykiatrics slutgiltiga bedömande.

Då jag haft ett kvarts sekels erfarenheter av hur psykiatrici stått emot varandra vid mitt domarebord såsom representanter för de båda parterna, då prejudikatsamlingarna såsom även jag i omfattande svaromål till justitieombudsmannen refererat ådagalägga att psykiatrici icke minst de med professors kompetens blivit fränkända vitsord av domstolarna och åtminstone i högsta domstolen; då jag har ingående kännedom om hur personer i ämbetsbefattning eller eljest kämpa för sitt liv mot angivelser vilka som helst till medicinalstyrelsen och därvid nödgats även enskilt skaffa sig en mångfald intyg från psykiatrici därav hälften förklarar dem helt friska och andra hälften fränkänt dem förståndets fulla bruk, så bör vem som helst förstå, att psykiatrin är en synnerligen sekundär, relativ och subjektiv vetenskap och att man icke får falla till föga allraminst för en enstaka läkares undersökning, som därtill förordnats av medicinalstyrelsen, såsom styrelsen fortfarande vill hava det.

Medicinalstyrelsens system börjar numera bli allt mera äventyrligt, då ämbetsverk, skolöverstyrelse, domkapitel och andra vända sig i förekommande fall till någon enstaka psykiatriker eller till medicinalstyrelsen med begäran om slikt förordnande, för att få ett auktoritativt utlåtande, så förstår man i vilken utförssbacke rättsskipningen befinner sig allt mer i förevarande fall. Därtill kommer det godtyckliga från samhället okontrollerade gottfinnandet i vissa psykiatriska fängelser över sina klienter även om de ej äro i klinisk mening vansinniga. Om de skriva skrifter med klagomål till vederbörande myndigheter eller till anförvanter eller andra, så kan det inträffa, att de icke befordras och ibland straffas även annorledes för tilltaget att anföra klagomål.

mål. Personer, som varit sysselsatta med att skriva, fråntagas möjligheter därtill. Strafflagens 5: 5 och 6 sättes ur spelet av drakoniska speciallagar, beställda av psykiatrin; medicinalstyrelsens inspektioner stanna på ytan; dess utnämningar av specialinspektörer ske utan urskiljning; sinnessjuknämnden är av organisatoriska skäl en orimlighet utan kärleksliv. Psykiatrici, läkare, fängelsedirektörer, advokater och departementstjänstemän hava förklarat för mig, att nuvarande tillstånd får icke fortfara.

Nu har även medicinalstyrelsen tagit sig före att — med stöd av den nya på min motion tillkomna offentlighet även för kommunala handlingar — tolka ett undantag från handlingars offentlighet, så att psykiatriska handlingar i regel ej kunna utlämnas till påseende av någon och allraminst de officiella undersökarnas anamneser ehuru tillåtelse till vägran av handlingars utlämnande endast gällt för undantag, vilka även de i brist på överkomlig kontroll bli äventyrliga. Konstitutionsutskottets ordförande Reuterskiöld varnade för ett sådant tilltag, men ingen kunde tro, att något sådant skulle kunna inträffa.

På grund av vad sålunda anförts tillåter jag mig ånyo hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av skyndsamt förslag till lagstiftning och andra åtgärder för tillrättaläggande av de missförhållanden vid samverkan mellan psykiatri och rättsskipning, som på sätt ovan säges påtalats i riksdagen interpellationsvis och motionsvis åren 1937 och 1938.

Stockholm den 23 januari 1939.

Carl Lindhagen.
